

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

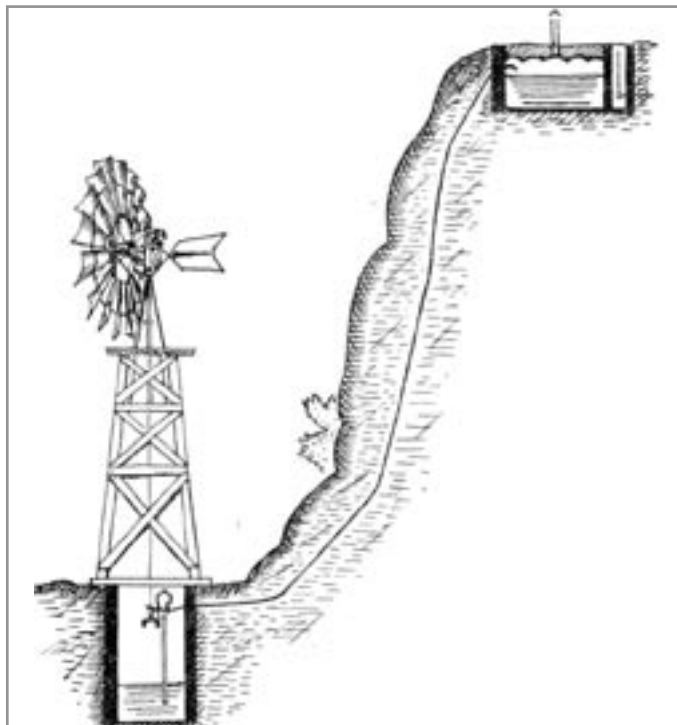
Větrné kolo ve Vedrovicích

Větrné kolo se tyčí vysoko nad střechy domů

V listopadu loňského roku byla z iniciativy obce Vedrovice opravena technická památka zvaná „větrné kolo“. Akce, při které bylo na vysoký železný stožár jeřábem instalováno opravené kolo, se těšila pozornosti veřejnosti i místních médií. Během podzimu získala nově opravená památka také informační tabuli pro poučení návštěvníků. Doufáme, že poznatky shromážděné při přípravě informačního panelu, zaujmou také čtenáře Zrcadla.

roku 1958. Další opravy stroje nebyly prováděny. Stroj byl odstaven, pístové táhlo pumpy bylo zablokováno, stejně tak oběžné kolo s brzdou a kormidlem. Zařízení přešlo do správy obce. V polovině 80. let se tehdejší místní národní výbor snažil o opravy, nebo alespoň konzervaci stroje ve spolupráci s památkovými institucemi. Na základě těchto jednání posléze došlo ke konzervaci stožáru, oběžného kola a kormidla. Stroj je zapsán jako chráněná

Schema kompletního čerpacího zařízení z dobové školní učebnice (učebnice vlastivědy z roku 1926)

Větrné kolo stojí u rybníka na západním okraji obce. Vysoký stožár s kolem je dobře vidět ze silnice při příjezdu od Moravského Krumlova. Větrné kolo bylo sestrojeno v letech 1912-1914 za účelem využití síly větru k čerpání vody pro veřejný vodovod. Dnes je ojedinělou technickou památkou, protože téměř všechna podobná zařízení byla jako nepotřebná zničena.

Větrné kolo zvané „větrák“ vyrobila a dodala firma „První moravská továrna na vodovody a pumpy Ant. Kunz v Hranicích“. Investorem stavby motoru, čerpadla, vodojemu a připojené vodovodní sítě bylo „Vodní družstvo“ v Zábřovicích (dříve samostatná obec, dnes místní část Vedrovic). Vodní družstvo založené roku 1912 mělo 25 členů z části obce bývalých Zábřovic a z nynější návsi obce Vedrovice.

Větrný motor poháněl čerpadlo jako samostatný zdroj energie od doby montáže až do roku 1950, kdy byl jako náhradní pohon instalován elektromotor. Provoz větrného pohonu byl ukončen okolo

technická památka ve státním seznamu kulturních památek.

Podobná zařízení bývala dříve na moravském venkově poměrně častá. Do dnešních dnů se větrná čerpadla dochovala mimo Vedrovic také v nedaleké Višňové a v Radíkově u Hranic. Posledně jmenované větrné kolo dokonce dodnes slouží svému účelu.

Popis technické památky

Hlavní součástí čerpacího zařízení je větrná turbína typu „Eclipse“ s oběžným kolem o průměru 4 metry s 32 plechovými lopatkami po obvodu. Oběžné kolo je spojeno kloubem se směrovým kormidlem, které udržuje optimální nastavení oběžného kola proti směru větru. Věž příhradové konstrukce je vysoká 20,5 metru. Při větru čerpadlo čerpalo vodu do vodojemu.

Dodavatel větrného kola

Český podnikatel Antonín Kunz (1859-1910) je příkladem úspěšného průmyslníka konce 19. století. Díky důmyslnému využití nových technologií jeho firma „První

moravská továrna na vodovody a pumpy Antonín Kunz, Hranice“ brzy ovládla rakousko-uherský trh a vyvážela i do mnoha zemí světa. V osobním životě byl ale poněkud výstřední. Stylizoval se do role aristokrata a nechal si dokonce postavit hrad Kunzov.

Roku 1883 založil Antonín Kunz malou firmu, která se brzy rozrostla na velkou továrnu na výrobu vodních čerpadel. Proslul především výrobou strojů s větrným motorem, které postupně vytlačily výrobky zahraničních firem a zcela ovládly trh. Výrobní program vedle větrných motorů a čerpadel tvořily také

ve starověku. V našich zemích se ve velké míře uplatnily větrné mlýny a to již od ranného středověku. Byly stavěny tam, kde byl nedostatek tekoucí vody pro pohon vodních mlýnů a současně byly příznivé větrné podmínky. V okolí Vedrovic stávaly v 19. století větrné mlýny na kopcích u Bohutic, Miroslavských Kninic a u Miroslavi. S rozvojem techniky v 19. století našla větrná energie uplatnění v mnoha dalších oborech, nejvíce však v čerpání vody pro vodovody a závlahy. Záhy se také objevily první zdroje elektrické energie poháněné silou větru. Další vývoj však

Hrad Kunzov u Hranic, poněkud výstřední letní sídlo Antonína Kunze

domovní instalace a ústřední vytápění. V devadesátých letech se firma začala specializovat na vodárenské celky. Vedle staveb pro velkostatky a průmyslové závody postavil vodovody také pro 910 obcí a 146 měst.

Na svém vrcholu zaměstnával Kunzův podnik téměř 500 lidí. Kolem roku 1910 se dostal do potíží, které Antonín Kunz neunesl a spáchal sebevraždu. Továrna se změnila na akciovou společnost s názvem „První moravská továrna na vodovody a pumpy Ant. Kunz v Hranicích“. Později na její tradice navázala výroba čerpadel pod značkou Sigma Hranice.

Využívání energie větru

Sílu větru využívali lidé od nepaměti. Plachty na lodích a větrná kola nahrazovala fyzicky namáhavou práci lidí a zvířat již

kráčet jiným směrem. Sílu větru a vody nahradilo spalování uhlí, zemního plynu a ropy a elektřina vyráběná převážně z těchto neobnovitelných zdrojů. A zařízení podobná vedrovickému větrnému kolu dosloužila.

V současnosti dochází k renesanci obnovitelných zdrojů energie. Jako houby po dešti rostou obří větrné elektrárny. Snad se časem dočkáme také opětovného rozšíření menších zařízení na větrný pohon, která lépe zapadnou do rázu jihomoravské krajiny.

Děkujeme vedrovické starostce Mgr. Anně Gigimové za všestrannou podporu při vyhledávání informací a ochotné zapůjčení podkladů.

Text Bronislav a Eva Grunovi, s použitím knihy Jiřího Jaroše „Větrné motory na Moravě“ (EkoCentrum Brno, 1993)

Dobová reklama výrobce větrného kola